

JAARVERSLAG 1988 DNPP

inleiding

Het jaar 1988 was voor het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) een zeer productief jaar. Naast het Jaarboek in april en een aanzienlijk aantal artikelen van de hand van individuele medewerkers verschenen tevens onder auspiciën van het DNPP een monografie over de geschiedenis van de VVD-partij-organisatie en een bundel met opstellen over ethische kwesties en de verantwoordelijkheid van de politiek. Bovendien werd het aantal per jaar ingevoerde titels in de geautomatiseerde DNPP-bibliografie ruim verdubbeld, terwijl de dienstverlening zoals gebruikelijk een hoofdbestanddeel van de activiteiten van het DNPP vormde.

Het was daarom teleurstellend voor de medewerkers van het DNPP om in de intentionele begroting voor 1989 te moeten lezen dat de garantie van de voor het DNPP bestemde formatieplaatsen zou komen te vervallen. Zeker gezien het besluit dat het College van Bestuur een jaar eerder had genomen, waarbij was vastgelegd dat de 3,5 formatieplaatsen in die omvang gehandhaafd en afzonderlijk in de begroting zichtbaar zouden blijven, kwam dit voornemen voor hen als een donderslag bij heldere hemel. Gelukkig keerde de Universiteitsraad zich in december tegen dit voornemen, zodat de oude situatie bleef gehandhaafd. Of hiermee ook de discussie over de positie van het DNPP beëindigd is, moet evenwel worden afgewacht.

Ondanks deze voor het DNPP dreigende ontwikkeling, wist het Centrum zich naar buiten toe goed te presenteren. Zo werd de reeds in 1987 in Amsterdam gestarte lezingenserie "Denkers over Dilemma's", die mede door het DNPP werd georganiseerd, in 1988 voortgezet en afgerond met de presentatie van een bundel. Daarnaast kreeg de publikatie over de VVD veel aandacht in de pers, terwijl ook medewerking aan onderwijs en onderzoek en aan radio- en TV-programma's liet zien dat anderen de weg naar het DNPP weten te vinden.

Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP

Conform het reglement van het DNPP (art. 7, 8, 9 en 10) werd in 1980 het Wetenschappelijk Adviescollege t.b.v. het DNPP ingesteld. In 1988 waren de leden de volgende:

prof. dr. M.G. Buist, op voordracht van de Faculteit der Letteren; prof. mr. J.J. Vis, op voordracht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid; prof. dr. P. Valkenburgh, op voordracht van de Faculteit der Sociale Wetenschappen; drs. G.W.H. Heynen en dr. J.M. van Boetzelaer (voorzitter), beiden op voordracht van de Bibliothecharis; prof. dr. I. Lipschits en dhr. J.F.H.M. Lammers, beiden als andere deskundigen in de zin van art. 9 van de regeling DNPP; mr. W.R.H. Koops, Bibliothecaris, adviserend lid.

In het verslagjaar kwam het Adviescollege tweemaal plenair bijeen (21 april en 21 november). Met name het voornemen in de intentionele begroting 1989 het 'oormerk' van het DNPP op te heffen (zie onder 'beheer') vormde in het najaar onderwerp van overleg. Het Adviescollege stelde zich op het standpunt dat het 'oormerk' gehandhaafd dient te blijven. Mocht dit onverhoopt niet gebeuren, dan moet serieus worden bezien of het Centrum niet beter bij een andere universiteit kan worden ondergebracht, die wel bereid is de nodige garanties te verschaffen. Het wegvallen van het 'oormerk' zou immers de weg vrijmaken voor een geleidelijke uitholling van de positie van het DNPP, hetgeen het Adviescollege wetenschappelijk gezien onverantwoord achtte. Over dit onderwerp voerden leden van het Adviescollege op 5 december overleg met het College van Bestuur. Op 15 december voorkwam een uitspraak van de Universiteitsraad de realisering van het voornemen.

beheer

Toen in 1977 het besluit viel om het DNPP definitief aan de Rijksuniversiteit Groningen op te richten (Universiteitsraad van 16 juni 1977 - het Centrum bestond als door ZWO gefinancierde instelling al vanaf 1973) werd bepaald dat het Documentatiecentrum beheersmatig onder de Universiteitsbibliotheek (UB) zou ressorteren. Inhoudelijk is het DNPP zelfstandig onder de directe eindverantwoordelijkheid van het CvB. Een Wetenschappelijk Adviescollege is gevormd om te adviseren inzake het ten aanzien van het DNPP te voeren beleid. De financiële middelen ten behoeve van de 3,5 formatieplaatsen en het exploitatiekrediet werden aan de middelen van de UB toegevoegd op voorwaarde "dat de begroting van het Documentatiecentrum als zodanig herkenbaar is binnen de begroting van de Universiteitsbibliotheek".

In april 1987 besloot het College van Bestuur na ampele discussie over de positie van het DNPP dat deze situatie moest worden gecontinueerd. In een brief van 12 mei 1987 sprak het College van Bestuur het volgen

de uit: "Ons College meent dat continuering van de taken van het DNPP mogelijk wordt door de ruimte waarbinnen de reguliere universiteitsbibliotheektaken kunnen worden uitgevoerd te stellen op 86,5 fte. De daardoor resterende ruimte (3,5 fte red.) kan worden aangewend voor de uitvoering van de taken van het DNPP. Overeenkomstig het besluit van de universiteitsraad, genomen bij de oprichting van het DNPP zal het DNPP in de begroting afzonderlijk zichtbaar worden gemaakt".

Groot was dan ook de verbazing bij het Adviescollege en het DNPP zelf toen in de in augustus 1988 verschenen intentionele begroting 1989 het volgende voornemen stond vermeld: "Met de Universiteitsbibliotheek is overeengekomen dat binnen de 90 fte uit het formatieplan ook financiering dient plaats te vinden van het DNPP. De oormerking van de plaatsen van het DNPP is komen te vervallen, terwijl verder het beheer door de UB zal worden verzorgd. Hierdoor is het mogelijk de taken van het DNPP in de reguliere taak van de UB onder te brengen. Over de positie van het adviescollege voor het DNPP vindt nog nader overleg plaats, met name over de vraag of het gelet op de gewijzigde positie van het DNPP zinvol is dit adviescollege te handhaven".

Door het DNPP en het Adviescollege, die beide van dit voornemen in het geheel niet op de hoogte waren gebracht, werden tegen deze verandering fundamentele bezwaren ingebracht. Een dergelijk wisselvallig beleid werd afgekeurd. De opvattingen van het DNPP en van het Adviescollege werden ter kennis gebracht van de Universiteitsraad en het College van Bestuur. Ook het Georganiseerd Overleg werd van de problematiek op de hoogte gesteld. Uiteindelijk resulteerde een en ander in een uitspraak van de Universiteitsraad op 15 december, waarin het in de intentionele begroting opgenomen voornemen van de hand werd gewezen. Deze uitspraak volgde nadat de Commissie voor de Begroting van de Universiteitsraad als volgt had geadviseerd: "Gelet op de nog zeer recente besluitvorming terzake en het gegeven dat geen voornemens bekend zijn het inhoudelijke beleid t.a.v. het DNPP te wijzigen, adviseert de Commissie niet in te stemmen met het laten vervallen van de oormerking van de plaatsen t.b.v. het DNPP zoals voorgesteld op p. 44 van de Intentionele Begroting 1989". Het verslag van de Universiteitsraad van 15 december vermeldt over het DNPP daarom: "Zonder stemming gaat de Raad akkoord met de tekst van de onderhavige rapportage hetgeen inhoudt, dat de oormerking van de formatieplaatsen ten behoeve van het D.N.P.P. niet komt te vervallen. Namens het College van Bestuur deelt de heer Bleumink mede dat, overeenkomstig de beraadslagingen in het Georganiseerd Overleg (G.O.), over deze aangelegenheid overleg plaatsvindt met het Wetenschappelijk Adviescollege, de leiding van de Universiteitsbibliotheek en het betreffende personeel".

Met dit besluit van de Universiteitsraad werd de positie van het DNPP, zoals die bij de oprichting formeel in een speciale Regeling was vastgelegd en in het voorjaar van 1987 door het College van Bestuur nog eens was bevestigd, gecontinueerd.

Zoals voorgaande jaren bleek het exploitatiekrediet ook in 1988 niet toereikend. Ondanks een sober beleid overschreden de uitgaven het krediet van f 27.000 de laatste jaren met 3 à 4 duizend gulden. Met name de stijging van de kosten van abonnementen, boeken en het inbinden was hieraan debet. Omdat de overschrijdingen van het krediet ten laste worden gebracht van de begroting van het volgend jaar ontstond in 1988 een cumulatief tekort van ongeveer f 10.000. Daarom werd in september besloten tot een aanschafstop tot het eind van het kalenderjaar en tot het afstoten van een aantal abonnementen op (regionale) dagbladen, waardoor tevens de bindkosten zullen worden gedrukt. Hierdoor hoopt het DNPP de jaarlijkse overschrijding tot nul terug te brengen. Over het ontstane tekort van f 10.000 zou apart met het College van Bestuur worden overlegd.

personeelsformatie

Per 1 januari 1988 was de staf van het DNPP als volgt samengesteld:
mevr. drs. A.A. Koeneman - documentaliste (0,5 fte);
drs. RA. Koole - hoofd (0,5 fte);
dr. A.P.M. Lucardie - wetenschappelijk medewerker (0,5 fte);
mevr. I.M. Noomen - documentaliste (0,5 fte);
drs. G. Voerman - wetenschappelijk medewerker (0,5 fte);
mevr. M. Dallinga - secretaresse (1,0 fte).

Per 1 januari werd de heer Voerman, die al langer op andere wijze aan het Centrum verbonden was, voor 0,5 fte benoemd als wetenschappelijk medewerker in tijdelijke dienst. Hiermee werd de vacature vervuld die was ontstaan doordat de heer Koole zijn dienstverband had teruggebracht tot 0,5 fte in verband met zijn functie als universitair docent in Leiden.

Twee van de personeelsleden waren gedurende enige tijd afwezig vanwege zwangerschap. Betaalde tijdelijke vervanging bleek slechts in één geval en dan nog gedeeltelijk mogelijk. Mede door de zeer gewaardeerde inzet van mevr. I. Heijs en de heren drs. J. Hippe, drs. B. Freriks en R. Zuidhof, die als vrijwilligers kortere of langere tijd op het DNPP werkzaam waren, konden de werkzaamheden toch voortgang vinden en soms zelfs (met name bij de retro-invoer in het geautomatiseerde bibliografisch bestand) uitgebreid worden.

In het najaar deelde de heer Koole mede dat hij per 1 april 1989 een vol

ledige betrekking als universitair docent in Leiden zal aanvaarden. Hierdoor ontstaat met ingang van deze datum een vacature voor een full-time functie van Hoofd van het DNPP. De tijdelijke aanstelling van de heer Voerman werd in ieder geval tot 1 april 1989 verlengd. Mevrouw Dallinga's tijdelijk dienstverband als secretaresse werd per 1 december in een vast omgezet.

Het eerste jaar van 1988 liep mevr. A. Brouwer, studente sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen stage op het DNPP. Vanaf 1 oktober liep de heer P. Bouwman, student van de Rijkshogeschool Groningen - studierichting Bibliotheek- en Documentaire Informatie - eveneens stage op het DNPP.

dienstverlening

De dienstverlening, die steeds een groot beslag op de arbeidstijd legt, vindt gewoonlijk op drieërlei wijze plaats: rechtstreeks aan gebruikers die ter plaatse de bestanden raadplegen; als reactie op schriftelijke verzoeken; als reactie op telefonische verzoeken. Het aantal gebruikers dat het DNPP bezoekt lag de laatste jaren op ruim duizend per jaar. In het verslagjaar was dit iets lager: ruim 900. Het aantal gebruikers dat uitsluitend schriftelijk dan wel telefonisch om informatie vroeg bedroeg circa 800. De groep gebruikers bestond voornamelijk uit doctoraalstudenten van verschillende disciplines, maar ook HBO studenten, leden van politieke partijen, journalisten, leraren en leerlingen van middelbare scholen en anderen deden een beroep op het Centrum.

Dienstverlening vindt ook plaats door middel van ondersteuning van onderwijsactiviteiten van verschillende aard (zie onder 'relaties met instellingen en het onderwijsveld'). Medewerking werd tevens verleend aan de organisatie van een tentoonstelling over de geschiedenis van de VVD, die eind januari 1988 bij de viering van het 40-jarig bestaan van die partij in Breda te zien was. De tentoonstelling werd door de heer Voerman ingericht.

Daarnaast verzorgde op 8 juni de heer Koole een inleiding bij de overhandiging aan premier Lubbers van het eerste exemplaar van het boek 'Christen-democratie' (uitgave: Stichting Burgerschapskunde) in Nieuwspoor en trad hij op in een TV-uitzending van 'Het Capitool' (NOS) op 12 juni over partijstrategieën.

documentatie

De tweede belangrijke taak van het DNPP, naast en als voorwaarde voor de dienstverlening, bestaat uit documentatieactiviteiten. Voor een uitgebreid overzicht van de op het Centrum aanwezige periodieken en de

overige collecties wordt verwezen naar de in het najaar van 1987 gepubliceerde, geheel herziene *'Beschrijving van de collecties van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen'* (42 blz.).

Een globale aanduiding is hier echter wel op zijn plaats. In 1988 werden op het DNPP de volgende bestanden bijgehouden en uitgebreid:

1. *systematische bibliografie*, waarin artikelen van en over partijen uit alle partijbladen en opinieweekbladen en voorts uit enkele dagbladen en wetenschappelijke tijdschriften, alsmede boeken en brochures worden verwerkt. De belangrijkste hoofdrubriek "A" van de bibliografie is sinds 1978 per partij in 29 subrubrieken onderverdeeld naar beleidsterreinen, interne partijaangelegenheden en biografische informatie over politici. De hoofdrubriek "B" van deze systematische bibliografie handelt over theoretische aspecten van partijvorming en politieke systemen. In de hoofdrubriek "E" wordt literatuur ontsloten over ideologieën en maatschappijvisies, die niet zonder meer aan een specifieke partij in de hoofdrubriek "A" gerelateerd kan worden. (Zie ook 'automatisering')

2. *handbibliotheek*, waarin overzichts- en achtergrondwerken van en over politieke partijen. In 1982 werd dit bestand opgezet. De handbibliotheek is beperkt van opzet en omvat geselecteerde werken, die evenals de overige bestanden niet worden uitgeleend, maar wel raadpleegbaar zijn. Eind december 1988 omvatte de handbibliotheek 957 titels. In 1988 werd de indeling van de handbibliotheek geheel herzien teneinde verwarring met de indeling van de systematische bibliografie te voorkomen en om de interne consistentie van het ordeningssysteem te verhogen. Door het tekort aan het exploitatiekrediet gold gedurende de maanden september tot en met december een aanschafstop. (zie ook de Aanwinstenlijst 1988 elders in dit Jaarboek)

3. *brochurecollectie*. Bij dit bestand, dat eveneens in 1982 werd opgezet, wordt naar volledigheid gestreefd. Dat wil zeggen: alle door partijen of verwante organisaties gepubliceerde brochures, nota's en rapporten worden aangeschaft (zie ook hier de Aanwinstenlijst 1988 elders in dit Jaarboek). Eind december 1988 omvatte de brochurecollectie 2240 titels. Vanzelfsprekend worden alle brochures ontsloten via de systematische bibliografie.

4. *knipselarchief*, waarin op basis van vier dagbladen (NRC-Handelsblad, De Volkskrant, Trouw en Nieuwsblad van het Noorden) relevante artikelen per partij chronologisch worden geordend.

5. *collectie dag- week- en partijbladen*. Het DNPP bezit vanaf 1973 een uitgebreide collectie ingebonden of op microfiche gefotografeerde dagbladen (7 landelijke, 4 regionale), opinieweekbladen (in 1988: 7) en partijbladen. Zeker bij de laatste categorie wordt gestreefd naar volledigheid. Door het structurele tekort op het exploitatiekrediet werd besloten

om de abonnementen op en het inbinden van de volgende dagbladen per 1 januari 1989 stop te zetten: Algemeen Dagblad, Nieuwsblad van het Noorden (blijft wel opgenomen in het knipselarchief, De Telegraaf, Drentse en Asser Courant, Winschoter Courant en Leeuwarder Courant.

6. *geluidsarchief*. Naast interviews met prominente partijpolitici (veelal gehouden in het kader van een specifiek onderzoek) bevat deze collectie vooral integrale geluidsopnames van belangrijk geachte partijcongressen.

7. *affiche-collectie*. In 1986 is begonnen de groeiende hoeveelheid affiches systematisch te ordenen, te fotograferen en te ontsluiten. Eind 1988 bezat het DNPP ruim 550 verschillende affiches van politieke partijen. In het verslagjaar werden 75 affiches gefotografeerd en ontsloten. Tegen betaling kunnen negatieven en/of afdrukken ter beschikking worden gesteld.

8. *archivalia*. De laatste jaren ontvangt het DNPP regelmatig archivalia van partijen en particulieren. Per 31 december 1988 had het DNPP de volgende, voor onderzoek beschikbare, collecties in beheer:

- J.G. Bettink (comité-Oud/oprichting VVD; 1947-1948)
- R.A.P. van den Bree (EVP; 1979-1986)
- R. Dekker (PPR; 1967-1971)
- dr. W. Drees (DS'70; 1970-1983)
- DS'70 (partijarchief, 1970-1983)
- mr. H.C. Dresselhuys (Vrije Liberalen en Vrijheidsbond; ca. 1915-1926)
- Liberale Studenten Vereniging Nederland (1963-1976)
- A.J. Meerburg (D66; 1968-1974)
- D. Ploeger (socialisme, anarchisme, PSP; ca. 1900-1975)
- PSP-afdeling Groningen (1957-1968)
- J. Schilthuis (VDB; 1919-1946)
- N.F.I. Schwarz (D66; 1967-1974)
- dr. G. Taal (over Nederlands liberalisme; ca. 1900-1956).
- VVD (inclusief archiefstukken inzake LSP en PvdV; ca. 1900-1956).

In verband met de beperkende voorwaarden, die soms aan de toegang van een archiefcollectie zijn gesteld, verdient het aanbeveling bij raadpleging tevoren contact op te nemen. Vanaf 1988 is het in alle gevallen noodzakelijk schriftelijke toestemming voor de raadpleging te verkrijgen van het Hoofd van het DNPP en in een enkel geval ook van de archiefschenker. Hiertoe zijn speciale formulieren beschikbaar.

9. *overig*. Zonder uitputtend te zijn noemen we hier nog enkele bestanden:

- het partijdatbestand
- collecties Statuten, Reglementen, Jaarverslagen en programma's (in

1988 werden met name door de werkzaamheden van mevr. Heijs grote vorderingen gemaakt bij het opnemen van deze collecties in een speciale standcatalogus)

- personenbestand.
- congresstukken (congressen, partijraden, algemene ledenvergaderingen)

Om deze bestanden, vooral de systematische bibliografie, ook voor een vroege periode op specifieke deel terreinen zo volledig mogelijk te maken, worden zogenaamde 'documentatieprojecten' opgezet. In 1988 werd met name door de heer Freriks gewerkt aan het project over "de PvdA en het buitenlands beleid 1946-1986".

De verwerking van de schenkingen van documentatie- en archiefmateriaal is zeer arbeidsintensief. Toch kon ook in 1988 een deel van dit soort materiaal (waaronder gedeelten uit het archief van de Tweede Kamerfractie van de VVD in de jaren 1963-1984 en van het voorzitterschap van de VVD van mr. F. Korthals Altes 1975-1981) worden verwerkt. Verder werd het volgende materiaal ontvangen:

- het persoonlijk archief van J.M. Drees (DS'70)
- het archief van de JOVD-afdeling Groningen
- het persoonlijk archief van B. de Boer (D66)
- het archief van de Liberale Internationale Groep Nederland 1973-1986
- het archief van de Kamercentrale Limburg 1958-1979

automatisering

In 1986 is - na geruime tijd van voorbereiding - een begin gemaakt met de automatisering van de DNPP-bestanden. Titelbeschrijvingen voor de systematische en alfabetische bibliografie worden verwerkt met behulp van de computer. Deze verwerking vindt plaats via het systeem van PICA, het samenwerkingsverband van de wetenschappelijke bibliotheken. Per 31 december 1988 waren 5064 titels verwerkt; dit houdt in dat in 1988 2782 titels waren ingevoerd; een verdubbeling van het aantal in 1987. Deze toename was vooral te danken aan de continue personele bezetting van het secretariaat en de inzet van vrijwilligers. Hierdoor kon ook substantiële voortgang worden geboekt met de retro-invoer van al eerder in het manuele systeem ontsloten titels. In 1987 werd het mogelijk een begin te maken met het 'retrieval-systeem', waardoor gerichte zoekopdrachten (bijvoorbeeld op 'behandelde periode' of op een specifiek onderwerp) in de nabije toekomst ook voor gebruikers mogelijk zullen worden. Aan dit systeem werd in 1988 verder gewerkt. Geëxperimenteerd werd met het 'down-loaden' van PICA-gegevens naar een PC,

waarvan in 1988 een nieuw exemplaar in gebruik kon worden genomen. Tevens is veel arbeidsenergie gestoken in het verder ontwikkelen en opschonen van de thesaurus van in het DNPP-bestand voorkomende trefwoorden. Naast het geautomatiseerde systeem blijft voorlopig het manuele systeem (de kaartenbakken) gehandhaafd.

onderzoek en publicaties

Behalve de documentatie en de dienstverlening heeft het DNPP ook tot taak wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandse politieke partijen waar mogelijk te stimuleren, te ondersteunen en te begeleiden. Om deze taken naar behoren te kunnen vervullen zijn goede contacten met het onderzoeksveld van belang. Verschillende - meestal elders geïnitieerde - onderzoeksprojecten werden in 1988 door het DNPP ondersteund:

- “Comparative Political Finance”, onderzoeksproject geïnitieerd door de IPSA Research Committee on Political Finance and Political Corruption, gecoördineerd door Herbert Alexander (University of Southern California)
- Met de Prof. Mr. B.M. Teldersstichting werd in 1986 overeengekomen dat het DNPP een geschiedschrijving zou verzorgen van de ontwikkeling van de partijorganisatie van de VVD. Deze studie werd bij het 40-jarig bestaan van de VVD, eind januari 1988, in boekvorm gepubliceerd, met als titel “40 jaar Vrij en Verenigd: geschiedenis van de VVD-partijorganisatie” (Uitgeverij De Haan, Houten).
- Documentatiearbeid werd verricht ten behoeve van het *Compendium voor politiek en samenleving in Nederland* (onder redactie, van H. Daalder en C.J.M. Schuyt), een losbladige uitgave die in 1986 begon te verschijnen bij Samsom en waarin de heer Koole het hoofdstuk ‘Politieke Partijen’ verzorgt. In december werd een algehele actualisering van het hoofdstuk gepubliceerd.
- ‘Campagne Europese Verkiezingen 1989’; onderzoek gecoördineerd door de Universiteit van Mannheim (ERD). Het Nederlandse deel zal worden verricht door de heer Koole samen met drs. Ph. van Praag jr. van de Universiteit van Amsterdam.
- ‘Politieke machtsvorming van vrouwen’; onderzoek uitgevoerd bij de vakgroep politieke wetenschappen van de Rijksuniversiteit Leiden, gecoördineerd door mevrouw drs. M.H. Leyenaar.
- ‘Party Organization and Organizational Adaption in the Last Third of the Twentieth Century’; onderzoek gecoördineerd door Peter Mair (University of Manchester) en Dick Katz (University of Baltimore); het feitelijk onderzoek vangt in 1989 aan.

Naast de hierboven vermelde ondersteuning van onderzoeksprojecten

hebben ook individuele medewerkers van het DNPP geparticipeerd in onderzoeken en deelgenomen aan wetenschappelijke congressen, onder andere: ECPR (Rimini-Italië), IPSA (Washington-USA), Contemporanistendag (Groningen), Politicologenetmaal (Enschede).

Verskillende onderzoeksresultaten werden vastgelegd in schriftelijke stukken. Het *Jaarboek DNPP 1987* werd in april gepubliceerd. In de pers en via de radio werd hieraan aandacht besteed. In dit Jaarboek en daarbuiten verzorgden de stafleden van het DNPP in 1988 de volgende papers en publikaties:

- Lidie Koeneman, Paul Lucardie en Gerrit Voerman, "Kroniek 1987: overzicht van de partijpolitieke gebeurtenissen van het jaar 1987", in: *Jaarboek DNPP 1987* (Groningen, 1988) blz.16-57.
- R.A. Koole, "Het vergelijken van politieke partijen als organisaties" in: *Jaarboek DNPP 1987* (Groningen, 1988) blz. 138-151.
- Ruud Koole, "Morele dilemma's voor mens en samenleving" in: Ruud Koole (red.), *Denkers over Dilemma's* (Amsterdam, 1988) blz. 9-15.
- Ruud A. Koole, "Political Parties Going Dutch: Party Finance in The Netherlands", paper prepared for the panel on Political Finance at the XIVth IPSA World Congress, Washington D.C., August 28 to September 1, 1988.
- Ruud Koole "Overbevolkt centrum geen onderkomen voor liberalen", in: *Trouw*, 9 juni 1988, blz. 11.
- Ruud Koole, "De PPR uitgedaagd", in: *Radikale Notities*, jrg. 6 (1988), nr. 4, blz. 6-8.
- R.A. Koole, "Politieke Partijen", algehele herziening hoofdstuk in *Compendium voor Politiek en Samenleving in Nederland*, onder redactie van H. Daalder en C.J.M. Schuyt, Alphen aan den Rijn, 1988.
- R.A. Koole, "Interne partijdemocratie: een dynamisch terrein vol vraagtekens", in: *Namens*, 3 (1988), nr. 7 (nov.), blz. 5-12.
- Ruud Koole, "Le débat politique sur la défense en Hollande", in: Patrice Buffotot (red.), *Annuaire Européen de défense*, (Nanterre, 1988), blz. 211-224.
- Ruud Koole, "Geschiedenis als politiek wapen: gebruik en misbruik van historische kennis in het politieke debat", paper Contemporanistendag Rijksuniversiteit Groningen , 20 december 1988.
- Ruud Koole, "The Netherlands: the predominance of regionalism", in: M. Gallagher and M. Marsh (eds.), *Candidate Selection in Comparative Perspective. The secret garden of politics* (London, 1988), blz. 190-209; samen met Monique Leyenaar.
- Ruud Koole, "Electoral Strategies in Segmented Societies: the Saliency of Elite Perceptions", paper prepared for the ECPR Joint

- Meetings in Rimini (Italy), April 1988; samen met Philip van Praag jr.
- Ruud Koole, "Liberal Parties in the Netherlands", in: Emil J. Kirchner (ed.) *Liberal Parties in Western Europe* (Cambridge, 1988), blz. 151-177; samen met Hans Daalder.
  - Ruud Koole, Paul Lucardie en Gerrit Voerman, *40 jaar Vrij en Verenigd: de geschiedenis van de VVD-partijorganisatie*, (Houten, 1988).
  - Ruud Koole (red.), *Denkers over dilemma's*, met medewerking van H. Galjaard, C.J.M. Schuyt, Hk. Thierry, C.J. Weeda, J. Berting en C. van der Meer (Amsterdam, 1988).
  - Paul Lucardie, "De binnenkant van de buitenbeentjes", in: *Bevrijding*, 18 januari 1988, blz. 10.
  - Paul Lucardie, "Kopstukken en dwarskoppen" in: *De Helling*, jrg. 1, nr. 3., blz. 14.
  - Paul Lucardie, "Beyond Utilitarianism? The Evolutionist Approach to Ethics of Lawrence Kohlberg and Jürgen Habermas", paper prepared for the ECPR Joint Meetings in Rimini (Italy), April 1988.
  - Paul Lucardie, "A red herring in a West European sea? The Communist party of West-Germany", in: Michael Waller and Meindert Fennema (eds.), *Communist Parties in Western Europe*, (Oxford, 1988), blz. 192-211.
  - Paul Lucardie, "Conservatism in the Netherlands: Fragments and Fringe Groups", in: Brian Girvin (ed.), *The Transformation of Contemporary Conservatism*, (London, 1988), blz. 78-98.
  - Paul Lucardie, "Vereniging of stichting?", in: *Namens*, nr. 5, augustus 1988, blz. 37-38.
  - Gerrit Voerman, "De houding van de PSP ten opzichte van de Sovjet-Unie: een vat vol tegenstrijdigheden", in: *Jaarboek DNPP 1987* (Groningen, 1988) blz. 99-115.
  - Gerrit Voerman, "Mr. D.U. Stikker: een zakenman in de politiek", in: *Intermediair*, jrg. 24 (1988), nr. 15 (15 april), blz. 45-47.
  - Gerrit Voerman, "'Het is stoer de Grönnegers wakker te kriegen:' in memoriam Harm Meijer", in: *Winschoter Courant*, 13 mei 1988.
  - Gerrit Voerman, "Een vergeten hoofdstuk: over de geschiedschrijving van het liberalisme", in: *Liberaal Reveil*, jrg. 29 (1988), nr. 3 (oktober), blz. 96-99.
  - Gerrit Voerman, "Een drieluik over het Nederlandse communisme", in: *De Helling*, Tijdschrift voor linkse politiek, jrg.1 (1988), nr. 4/5 (november/december), blz. 9-11.
  - Gerrit Voerman, "De Oostenrijkse connectie: de VVD en de Liberale Internationale", in: *Intermediair*, jrg. 24 (1988), no. 44 (4 nov.), blz. 19-21, 45.

- Gerrit Voerman, “Voorwaarts en vergeten: het einde van het West-europese communisme”, in: *Intermediair*, jrg. 24 (1988), no. 47 (25 nov.), blz. 39-43.
- Gerrit Voerman, “De lotgevallen van de Grönneger Bond”, in: Groninger Volksalmanak. historisch jaarboek voor Groningen. (Groningen, 1988) blz. 142-160.
- Gerrit Voerman, “G.M. Nederhorst”, in: *Biografisch woordenboek van het socialisme en de arbeidersbeweging in Nederland*. Deel 3. (Amsterdam, 1988) blz. 151-155.
- Gerrit Voerman, “Ouderdom komt met gebreken: 70 jaar CPN”, in: *Intermediair*, jrg. 24 (1988), nr. 49 (9 dec.), blz. 23-27, 57.

relaties met instellingen en het onderwijsveld

De politieke partijen zijn vanzelfsprekend de belangrijkste organisaties waarmee het DNPP contacten onderhoudt. Van alle partijen ontving het DNPP periodieken, brochures, nota's en rapporten, voor een groot deel gratis. Van sommige partijen werden ook archivalia ontvangen.

Het DNPP participeert in het landelijk Postdoctoraal Opleidings-programma Negentiende en Twintigste Eeuwse Geschiedenis (een zogeheten 'AIO-netwerk'); de cursisten van dit programma bezochten in het kader van een studiedag in Groningen op 1 juni ook het DNPP.

De heer Lucardie onderhield namens het DNPP de contacten met de Stichting Burgerschapskunde te Leiden. Hij was lid van de redactieraad van de serie “Politiek Veelstromenland”, waarvan het laatste deel in 1988 door de Stichting werd gepubliceerd.

In de vorige paragraaf werden reeds enkele contacten op onderzoeksgebied met universitaire instellingen genoemd. Daarnaast werden in 1988 door medewerkers van het DNPP ook gastcolleges gegeven en cursussen verzorgd of ondersteund.

Aan de Volksuniversiteit Groningen werd in het najaar een cursus over het thema “Israël en de Palestijnen - mede vanuit Nederlandse optiek bezien” verzorgd door de heren Lucardie en Voerman. De heer Voerman hield op 8 april een lezing voor de JOVD afdeling Gelderland over ‘Het ontstaan van de Nederlandse politieke partijen’. De heer Koole hield op 6 juli in het Ridderzaalcomplex te Den Haag en op 25 juli op Nijenrode te Breukelen inleidingen over “Het functioneren van het Nederlandse politieke bestel”. De heer Lucardie hield een soortgelijke voordracht op 15 juli, eveneens te Den Haag. Deze lezingen vonden plaats in het kader van zomercursussen georganiseerd door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.

De heer Koole verzorgde op 18 oktober een gastcollege over ‘De interne structuur en werking van de VVD’ op de Erasmusuniversiteit Rotter

dam. Op 27 oktober hield de heer Lucardie een gastcollege over “Die konservative Rechte in den Niederlanden” aan de Universiteit van Oldenburg.

Het DNPP ondersteunde de organisatie van een PAO-cursus “Politiek en Democratie”, die in het najaar van start ging en waarin de heren Koole en Lucardie in januari 1989 elk een college zouden verzorgen. Door zijn docentschap in Leiden kon de heer Koole ook op die wijze banden met het universitair onderwijs buiten Groningen aanhalen.

speciale activiteiten

In samenwerking met de Stichting De Nieuwe Kerk te Amsterdam werd een lezingen- en discussieserie georganiseerd onder de titel *Denkers over dilemma's*. De maandelijkse bijeenkomsten, waarvan de eerste in november 1987 plaatsvond, waren een vervolg op de serie ‘Binnenhof Binnenste Buiten’ in 1985 over het functioneren van de parlementaire democratie en op de ‘Dag der democratie’ in 1986 (zie vorige Jaarboeken). *Denkers over dilemma's* ging in op vraagstukken van ethische aard die het gevolg zijn van structurele technologische en maatschappelijke ontwikkelingen. Steeds werden aan de hand van een bepaalde fase van een mensenleven dilemma's in kaart gebracht door deskundigen en werden politici ondervraagd over de verantwoordelijkheid van de overheid in deze kwesties.

Op 13 april vond de laatste bijeenkomst in deze serie plaats. Bij die gelegenheid werd ook het boek gepresenteerd, waarin de inleidingen in deze serie zijn gebundeld. Het DNPP en de Stichting De Nieuwe Kerk zijn voornemens hun samenwerking ook in de toekomst voort te zetten.

In samenwerking met Studium Generale werd op 21 maart door het DNPP een actualiteitencollege georganiseerd over recente partij-politieke visies op de verzorgingsstaat onder de titel “Zorg, waarborg of solidariteit?”. De directeurs van de wetenschappelijke instituten van CDA (A.M. Oostlander), PvdA (J.Th.J. van den Berg) en VVD (Y. Groenveld) gingen met elkaar in debat. Gespreksleider was de heer Koole.

In 1988 werden tenslotte voorbereidingen getroffen voor de viering van het 15-jarig bestaan van het DNPP in de vorm van een symposium over “De Franse Revolutie en de Nederlandse Politieke Partijen”, dat op 3 maart 1989 gehouden zou worden.